مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

احسان‌الله ارینزی ۲۰۲۳/۰۶/۳۰

نړیوالي ټولنې

۵۹ برخه

ب– هغه نړیوالی ټولنی چی ځانګړی واکونه لری

۲ -د ناپیلتوب غورځنګ:Non Alliance Movement (NAM)

له دویمې نړیوالي جګړې وروسته نړۍ، چی جرمنی ماتی خوړلی وه او د شوروی اتحاد او امریکا متحده ایالاتو ګډ ، دشمن ادولف هتلر له صحنی ووت، د امریکا متحده ایالات او شوروي اتحاد زبرځواکونه، په یوه نوې سړه جګړه کې ښکیل شول او نړۍ بیا، په دوو سیاسي ډلو یا بلاکونو ووېشل شوه. د دې جګړې په پای کې ځینې هېوادونه تجزیه او ووېشل شول، د اروپا په نقشه کې بدلونونه راغلل او د اروپا پاته هېوادونه او د نورې نړۍ هېوادونه، د ځان د بقا او پرمختګ له پاره، دې ته اړ شول چې یا د شوروي اتحاد څنګ ونیسي او یا د امریکا متحده ایالاتو په خوا کی ودریږی.[1]
لومړۍ ډلی هېوادونو چې لویدیځ بلاک بلل کېده، د امریکا متحده ایالاتو په مشرۍ پانګوال نظامونه جوړ کړل او دویمې ډلې د شوروي اتحاد په مشرۍ، سوسیالیستي لار ونیوه او د بشر په تاریخ کې یې د لومړی ځل له پاره، یو بل ډول سیاسي حاکمیت ته لاره اواره کړه.
په دې اخ او ډب کې، د نړۍ یو شمېر هېوادونه له پاسني وېش څخه لیری پاته شول، په نړیوالو اړیکو کې یې ناپیلي دریځ غوره کړ او داسی هڅې پیاوړې شوې چې د ناپیلو هېوادونو د غورځنګ د جوړېدو له لارې، د سوسیالیستي (ختیځ) او پانګوالو نظامونو(لویدیځ)، د پراختیا غوښتونکو سیاستونو په وړاندې، یوه پیاوړې جبهه جوړه شي چې په نړیوالو اړیکو کې یو ډول اندول راولي.
له همدې امله د کال ۱۹۵۵ د اپریل په ۱۸ د هند، مصر، یوګوسلاویا او اندونیزیا د مشرانو په نوښت، په باندونګ (اندونیزیا) کې د ناپیلو هېوادونو د غورځنګ یا NAM بنسټ کېښودل شو.
د NAM بنسټګر د هند لومړی وزیر جواهر لعل نهرو، د مصر ولسمشر جمال عبدالناصر، د یوګوسلاویا ولسمشر مارشال جوزف بروز ټیټو، د اندونیزیا ولسمشر داکتر احمد سوکارنو او د افغانستان لومړی وزیر محمد داوود وو.
هغه کسان چې د استعماري په ضد یې اوږده مبارزه کړې وه. د باندونګ په غونډه کې ۲۹ هېوادونو برخه درلوده، چې ډېر یې پرمختیایي اسیایي او افریقایي هېوادونه وو. له همدې امله ډېرو NAM، یو آسیایي -- افریقایي جوړښت باله.
په دې غونډه کې د داسې سیمو/ هېوادونو مشرانو ته هم د څارونکی ګډونوال بلنه ورکړل شوې وه، چې د خپلواکیو جګړې پکې رواني وې، لکه فلسطین، الجزایر، مراکش او تونس. که څه هم چې په دې غونډه کې د ګډون والو هېوادونو شمېر لږ و؛ خو د یو ستر ناپیلتوب غورځنګ د جوړولو بنسټونه یې کېښودل.
په کال ۱۹۶۱ کې، د بلګراد (یوګوسلاویا) په غونډه کې د دې ټولنی جوړیدل په رسمي توګه اعلان شول.
په باندونګ کې ګډونوالو په دوو خبرو بحث درلود. لومړی استعماري ضد دریځ چې هند، افغانستان، مصر، میانمار، سوریه او ډېرو نورو هېوادونو یې ملاتړ کاوه او بل د کمونیستي ضد دریځ پلویان لکه پاکستان، فلیپین، جاپان، جنوبي ویتنام، لاوس، ترکیه، تایلند، ایتوپیا، لبنان، لیبیا، عراق ، لایبریا او سریلانکا. له ډېر بحث وروسته دا دوه ډلې هېوادونه د جواهر لعل نهرو او جمال عبدالناصر په منځګړیتوب، واحد دریځ ته ورسېدل او هوکړه وشوه چې NAM به له خیټځ او لویدیځ استعمار سره، یو شان مبارزه کوي او ټول ګډونوال د ناپیلي غورځنګ په پنځو اصولو، چې په سانسکریت ژبه پانچاشیلا بلل کېدل، هوکړی ته ورسیدل. دا پنځګونی اصول هند د لومړي وزیر جواهر لعل نهرو وړاندی کړی وو.

- د هېوادونو ځمکنۍ بشپړتیا او ملي واکمنۍ ته متقابل درناوی،
- د هېوادونو تر منځ د نه تېري د اصولو مراعات،
- د هېوادونو په کورنیو چارو کې نه لاسوهنه،

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

- د هېوادونو برابري،
- سوله ییز ژوند [2]

اهداف: د NAM له هغه غونډو څخه چې له پیله تر اوسه شوې، داسې ښکاري چې د دې غورځنګ لیدلوری او اهداف دا دي:

- د هېوادونو ملي حاکمیت او ځمکني بشپړتیا ته درناوی،
- په نړیوالو اړیکو کې د تاوتریخوالي (تشنج) کمول،
- د پوځي جوړښتونو سره د یو ځای کېدو مخالفت،
- د استعمار له زولنو څخه د ټولو ولسونو خپلواکي،
- د ملګرو ملتونو د کړنلارې ملاتړ،
- نړیواله مثبته همکاري،
- د اختلافاتو سوله ییز حل،
- د نژاد پالنې سره مبارزه،
- تر یو نړیوال څار لاندې د بېوسلې کولو اړتیا او د لویو ځواکونو له خوا د بېوسلې کولو د تړون لاسلیک،
- یو د بل په کورنیو چارو کې نه لاسوهنه،
- له وروسته پاته والي سره مبارزه،
- د ناپېیلتوب تګلاره[3]

غړیتوب: NAM اوس ۱۲۲ غړي هېوادونه (افریقا ۵۳، اسیا ۳۸، لاتینه امریکا ۲۸ او اروپا ۱) لري. سنت کتس او ناویس او هایتي دوه وروستني هېوادونه دي چې د هاوانا (کیوبا) په غونډه کې، د NAM په غړیتوب ومنل شول. ۲۱ هېوادونه او ۷ نړېوالي ټولنې، د NAM په غونډوکې د څارونکو په توګه ګډون کوي.

په کال ۱۹۷۳ کې د الجزایر غونډې، د NAM د غړیتوب له پاره دا ځانګړتیاوې وټاکلې:

- په پوځي تړونونو کې نه غړیتوب،
- د سوله ییز ګډ ژوند سیاست درلودل،
- د آزادي ښوونکو غورځنګونو ملاتړ،
- هېچا ته د پوځي اډو نه ورکول،
- د دوه اړخیزه یا څو اړخیزه پوځي تړونونو نه لاسلیک [4]

جوړښت: سرمشریزه، سرمنشی (رییس)، د بهرنیو چارو وزیرانو کنفرانس او د ناپېیلو هیوادونو د همغږی دفتر، د دی لویې ټولنې اصلی اداره کوونکی ارګانونه دی:

سرمشریزه: سرمشریزه د NAM د غړو هېوادونو د ولسمشرانو غونډه، د دې ټولنې تر ټولو لوړ اداره کوونکی ارګان دی، چې په هرو دریو کلونو کې، یو ځل د یو غړي هېواد په پلازمینه کې جوړېږي.

سرمنشی: په NAM کې د غورځنګ رییس یا سرمنشي، کټ مټ د ملګرو ملتونو د سرمنشي په شان وي. هر کله چې سرمشریزه په یو هېواد کې جوړېږي، د همغه هېواد د بهرنیو چارو وزیر، تر بلې غونډې پورې د درې کلونو له پاره د سرمنشي په توګه ټاکل کېږي. که په دې موده کې د کوربه هېواد د بهرنیو چارو وزیر بدل شي، نوي وزیر مسوولیت په غاړه اخلي.

د بهرنیو چارو وزیرانو شوری: داشوری په دریو کلونو کې یو ځل، او د اړتیا په وخت کې په ځانګړي توګه غونډې جوړوي.

د NAM همغږی دفتر: دا دفتر په کال ۱۹۷۳ کې جوړ شو. د غړو هېوادونو د بهرنیو چارو وزیران، یا نور استازي د دې دفتر غړي دي چې د سرمشریزی د غونډو په وخت کې سره ګوري، او د غورځنګ د علاقې وړ سیاسي او اقتصادي مسایل او NAM ته د د نویو غړیو،غوښتنلیکونه څېړي او خپل وړاندیزونه سرمشریزې ته سپاري.

د دولتونو تر منځ همغږي کوونکي ډلې: سرمشریزه معمولاً په بېلابېلو اقتصادي، ټولنیزو او فرهنګي برخو کې د پروګرامونو او پرېکړو د همغږی کاري کمېټې جوړوي. لکه د خامو توکو، سوداګري، پولي او مالي همکاریو، سمندري خوړو، لېږد رالېږد، روغتیا، علمي او فني پرمختګونو، انساني سرچینو د لوړولو او پراختیا، په رغنیزو او پراختیایي چارو کې د ښځو د ونډې، اطلاعاتو او څېړنو، سیلانیانو ، له اټومي پروګرام څخه د سوله ییز استفادې او سپورت کمېټې،چې معمولاً خپل راپورونه سرمشریزو ته سپاري.

په نیویارک کې د بهرنیو چارو د وزیرانو کلنی غونډه: د ملګرو ملتونو د عمومي اسامبلې د کلنی غونډې په څنډه کې، د NAM د بهرنیو چارو وزیران هم غونډې کوي او د نړیوالو مسایلو په هکله، په ګډ دریځ سلا مشورې کوي.[5]

فعالیتونه: NAM اوس د کار ۵۶ کلنه تجربه لري. که څه هم چې ټولنې د درېیمې نړۍ د سیاسي او اقتصادي ګټو د خوندیتابه له پاره ګټور ګامونه ونیو؛ خو د ځینو ستونزو له امله لا خپلو اساسي اهدافو ته نه ده رسېدلی. NAM ډېر غړي هېوادونه، د لویو ځواکونو له وژونکي سیالیو څخه وساتل او د لویو ځواکنو له پوځي تړونونو سره، د ناپېیلیو هېوادونو د نه یو ځای کېدو له امله، نړیوالې شخړې او کړکیچونه کم شول او د سړې جګړې یوه برخه ځای تفاهم

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

ونیو. ځینې دا ستونزې چې د درېیمې نړۍ هېوادونو په سیاسي او اقتصادي پرمختګ یې پیاوړي کولای شوای، دا دي:
په NAM کې د ننه د غیرمتجانسو دولتونو شتون، د NAM ځینې غړي هېوادونه پرمختللي او ځینې وروسته پاته وو. په دې سربېره په یوه ټولنه کې د مثال په توګه د اسلامي دولتونو، پانګه والو یا سوسیالیستي هېوادونو یو ځای کېدنه، چې بېلابېلې سیاسي، ایدیالوژیکي او اقتصادي غوښتنې یې درلودې، د ګډو تصامیمو نیولو ته ستونزې جوړې کړې دي،
د NAM پرېکړې د رایو په اتفاق کېږي. حتی د غړي هېواد مخالفت، د پرېکړې د تصویب مخه نیولای شي،
له حقوقي پلوه د NAM پرېکړې اجراییوي ضمانت نه لري. یوازې ملاتړ یې نړیوال عمومي افکار دي،
له سیاسي پلوه د NAM په منځ کې، د سترو ځواکونو (امریکا متحده ایالات، برتانیا، چین او روسیه) سیاسي اغېز، د غورځنګ یو شمېر غړي په خپلو کې پاشلي دي او هر یو هڅه کوي چې د خپلو ملګرو هېوادونو له لارې، هوری اغېز ولري،
NAM د ننه په بېلابېلو ډلو وېشل شوي، لکه د عربي هېوادونو ټولنه، د افریقا یووالي ټولنه یا د اسلامي هېوادونو کنفرانس یا افریقایي هېوادونه او داسې نور. ښکاره خبره ده چې دا تفرق د غړو تر منځ د نظرونو د اختلاف سبب کېږي او نه پرېږدي چې دا هېوادونه دې، د لویو ځواکونو د تګلارو په وړاندې، ګډ دریځ ونیسي. دې ستونزې د NAM ګټو او د هر غړي هېواد ګټو ته نه جبیره کېدونکي زیانونه رسولی دی.[6]

۴- د ناپېیلو او پرمختیایي هېوادونو د

---

[1] سازمان های بین المللی، نامزد داکتر محمد اکبر زاهد، ص ۳۰۲
[2] نړیوال سازمانونه، محمد نظیم سمون، ص ۲۳۷
[3] سازمان های بین المللی، نامزد داکتر محمد اکبر زاهد، ص ۳۰۴-۳۰۳
[4] سازمان های بین المللی، نامزد داکتر محمد اکبر زاهد ، ص ۳۰۴-۳۰۳
[5] نړیوال سازمانونه، محمد نظیم سمون، ص ۲۳۸-۲۳۷
[6] سازمانهای بین المللی، داکتر محمد غفوری ، ص ۳۶۱-۳۶۰

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ